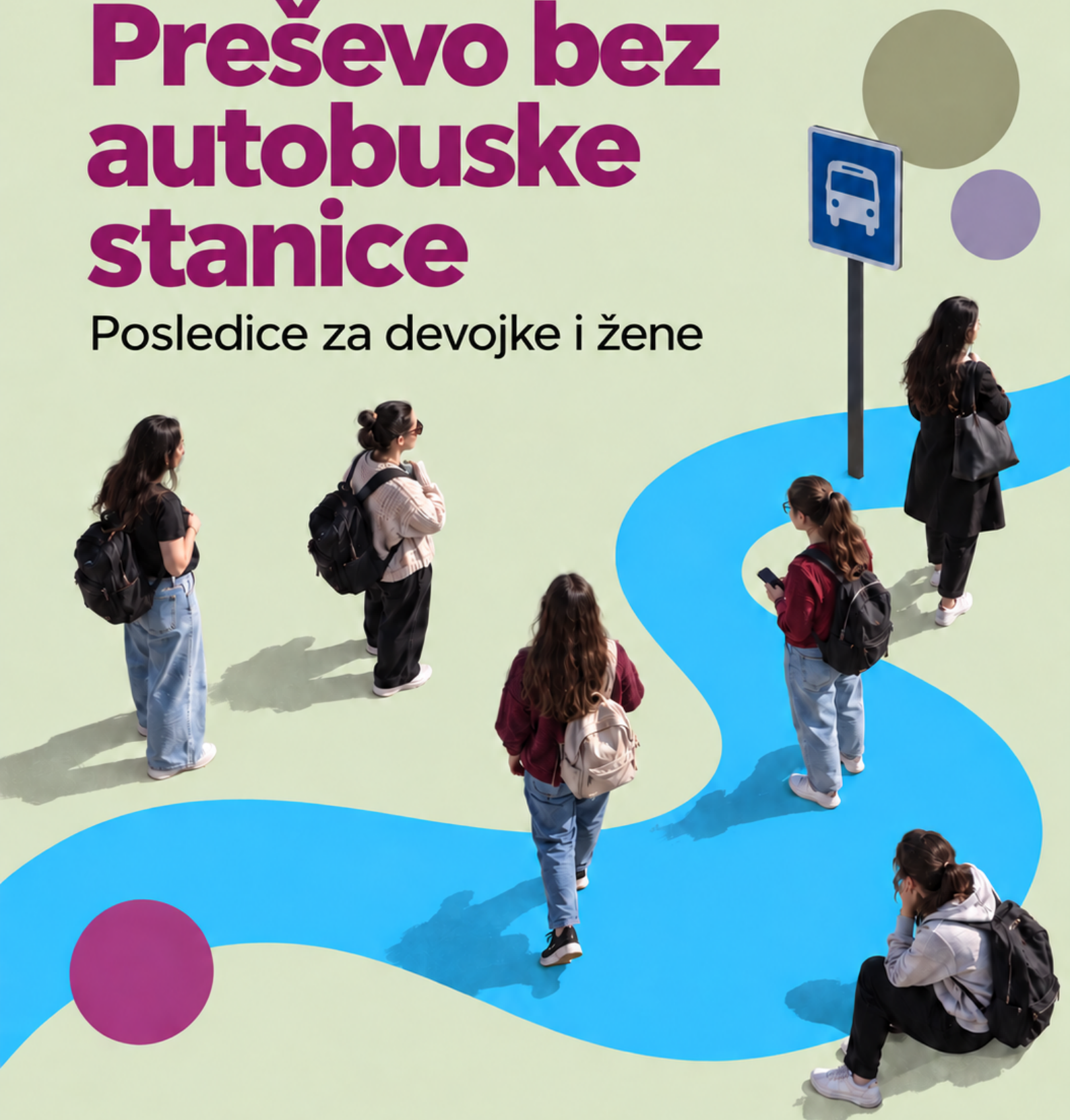

Prešervo bez autobuske stanice

Posledice za devojke i žene

Sadržaj

Izvršni sažetak	3
1. Cilj i metodologija	4
2. Profil učesnica	4
3. Preševo-Bujanovac: obrazovanje, rad i učešće	4
4. Preševo-Vranje: zdravstvo, administracija i stručna praksa	6
5. Troškovi i alternativni načini prevoza	6
6. Zašto je uticaj posebno važan za devojke i žene	6
7. Glas učesnica	7
8. Preporuke	7
9. Zaključak	8
Izvori i metodološke napomene	8

PREŠEVO BEZ AUTOBUSKE STANICE: POSLEDICE PO DEVOJKE I ŽENE

Iskustva devojaka i žena na relaciji Preševo–Bujanovac–Vranje

Izveštaj zasnovan na anketi sa 10 učesnica i iskustvu studentkinje Donjete Agushi

Izvršni sažetak

Autobuska stanica u Preševu ne postoji od 2012. godine, kada ju je prevoznik Kavim-Jedinstvo prodao lokalnom investitoru koji je na njenom mestu podigao stambeno-poslovni kompleks. Iako postoje registrovani polasci prema Bujanovcu i Vranju, prema navodima saobraćajnog inspektora Opštinske uprave Preševo, oni se ne realizuju već četiri ili pet godina. U tekstu Bujanovačkih jedan od sagovornika navodi i da se nijedna lokalna vlast od tada nije ni bavila temom otvaranja autobuske stanice i uspostavljanja javnog prevoza.

Ovaj izveštaj razmatra kako nepostojanje autobuske stanice u Preševu i nedovoljna dostupnost javnog prevoza između Preševa, Bujanovca i Vranja utiče na pristup devojaka i posebno mladih žena - obrazovanju, zapošljavanju, stručnoj praksi, zdravstvenim uslugama, administrativnim obavezama i društvenom i kulturnom životu. Analiza se zasniva na eksplorativnoj anketi sa 10 učesnica, kao i na iskustvu Donjete Agushi, studentkinje Ekonomskog fakulteta u Bujanovcu. Zbog malog uzorka, rezultati se ne predstavljaju kao statistički reprezentativni za celokupno stanovništvo, već kao indikativni nalazi o konkretnim preprekama mobilnosti.

Rezultati ukazuju na veliku zavisnost od privatnog automobila i članova porodice, značajne teškoće u organizovanju putovanja, finansijske troškove i vremenska ograničenja. Za putovanje ka Bujanovcu 60% ispitanica navodi da je organizovanje prevoza veoma teško, dok **50% kaže da je odustalo od obrazovne ili profesionalne prilike zbog neodgovarajućeg prevoza**. Za Vranje, **70% navodi da je zbog prevoza odložilo ili odustalo od pregleda, lečenja, administrativne ili druge obaveze**. Čak 90% kaže da nedostatak javnog prevoza značajno utiče na to u koje doba dana mogu da putuju.

Ključni nalazi

- 80% učesnica ima 21-24 godine, a 80% su studentkinje.
- 60% putuje ili ima potrebu da putuje na relaciji Preševo-Bujanovac nekoliko puta nedeljno.
- 70% koristi sopstveni automobil za putovanja ka Bujanovcu, dok 30% zavisi i od člana porodice.
- 60% smatra da je organizovanje prevoza do Bujanovca veoma teško.
- 50% je odustalo od obrazovne ili profesionalne prilike u Bujanovcu zbog neodgovarajućeg prevoza.
- Za Vranje 70% koristi sopstveni automobil, 40% navodi da ih vozi član porodice, a 20% koristi taksi.

- 70% je odložilo ili odustalo od pregleda, lečenja, administrativne ili druge obaveze u Vranju zbog prevoza.
- 40% navodi da taksi ili drugi privatni prevoz predstavlja veliko finansijsko opterećenje, a 10% da ga ne može priuštiti.
- **Na skali 1-5 o osećaju bezbednosti pri organizovanju alternativnog prevoza, 70% je izabralo 1 ili 2, a niko 5.**
- 90% navodi da nedostatak javnog prevoza značajno utiče na doba dana u kojem mogu da putuju.

1. Cilj i metodologija

Cilj izveštaja je da dokumentuje kako nedostatak autobuske stanice i redovnih, predvidivih i finansijski dostupnih linija utiče na međuopštinsku mobilnost. Upitnik je sproveden online i obuhvatio je 10 odgovora, uključujući zatvorena pitanja, pitanja sa višestrukim izborom i otvorene odgovore.

Kod pojedinih pitanja bilo je moguće izabrati više odgovora, zbog čega zbir procenata kod tih pitanja može biti veći od 100%.

Metodološko ograničenje: uzorak od 10 učesnika je mali i dominantno obuhvata mlade žene/studentkinje. Zato procenite treba čitati kao opis ovog uzorka, a ne kao procenu rasprostranjenosti problema u celom Preševu, Bujanovcu ili Vranju.

2. Profil učesnica

Pokazatelj	Rezultat	Tumačenje
Starost	21-24: 80%; 30-35: 10%; 62 godine: 10%	U uzorku dominiraju mlade žene.
Status	Studentkinje 80%; zaposlene 20%; nezaposlene 10%	Visoko obrazovanje je centralna dimenzija mobilnosti.
Mesto stanovanja	Grad Preševo 30%; sela opštine Preševo 30%; grad Bujanovac 20%; sela opštine Bujanovac 20%	Obuhvaćene su urbane i ruralne sredine.

3. Preševo-Bujanovac: obrazovanje, rad i učešće

Potreba za putovanjem ka Bujanovcu je česta: 10% putuje svakodnevno, 60% nekoliko puta nedeljno, 20% nekoliko puta mesečno, a 10% ređe. Razlozi uključuju fakultet, posao, stručnu praksu, zdravstvene potrebe, administrativne obaveze, kupovinu i kulturne aktivnosti.

Način putovanja pokazuje da se odsustvo javne alternative nadoknađuje privatnim resursima: 70% koristi sopstveni automobil, 30% navodi da ih vozi član porodice, 10% prijatelj/poznanik, a 10% koristi taksi. Time se trošak i odgovornost za mobilnost prebacuju sa javnog sistema na pojedinca i porodicu.

Problemi sa prevozom utiču i na svakodnevno učešće u obrazovnim, profesionalnim i društvenim aktivnostima. 60% učesnica navodi da je zbog nedostatka prevoza odustalo od kulturne, sportske, društvene ili omladinske aktivnosti, 40% je kasnilo u školu, na fakultet ili posao, dok je 20% izostalo sa

nastave ili predavanja. Po 20% učesnica navodi da je propustilo stručnu praksu ili obuku, dok je 10% propustilo razgovor za posao.

Pored ovih svakodnevnih teškoća, 60% učesnica kaže da je organizovanje prevoza do Bujanovca veoma teško, dok je polovina uzorka odustala od neke obrazovne ili profesionalne prilike zbog nedostatka odgovarajućeg prevoza. Na pitanje od čega su konkretno morale da odustanu, neke od učesnica odgovorile su:

„Od učešća u aktivnostima.“

„Od događaja koji su održani u Bujanovcu.“

„Uvek sam kasnila na nastavu, kao i na kulturne aktivnosti, što me je sprečavalo i da steknem nove prijateljice i prijatelje.“

„Ispit na fakultetu.“

„Od jednog posla.“

3.1 Iskustvo Donjete Agushi - uticaj na obrazovanje

Donjeta Agushi je studentkinja Ekonomskog fakulteta u Bujanovcu i radi pohađanja studija redovno putuje iz Preševa. Putuje sama automobilom, jer nedostatak javnog prevoza otežava korišćenje druge pouzdane alternative.

Svakodnevno putovanje donosi stalne troškove goriva i održavanja vozila. Za studentkinju koja dnevno prelazi oko 40 kilometara u oba smera, mesečna potrošnja samo za gorivo može iznositi približno 50-60 litara, u zavisnosti od potrošnje vozila i broja dana putovanja. Tome se dodaju troškovi održavanja automobila.

Problem se, međutim, ne svodi samo na troškove. Donjeta navodi da se zbog teškoća sa prevozom dešavalo da zakasni na predavanja ili izostane sa fakulteta. Takva kašnjenja i odsustva neposredno utiču na redovno praćenje nastave i kvalitet obrazovanja: propušteno predavanje može značiti i propušten deo nastavnog procesa, konsultacije ili druge važne akademske aktivnosti.

Situacija je posebno zahtevna tokom zime. Kraći dani, raniji mrak i teži uslovi na putu čine samostalnu vožnju stresnijom i zahtevaju dodatni oprez. Povratak iz Bujanovca u kasnijim satima, naročito pri lošim vremenskim uslovima, stvara dodatnu zabrinutost za bezbednost.

Za Donjetu bi redovna javna linija Preševo-Bujanovac značila manje troškove, veću sigurnost i stabilniji način da prati studije bez svakodnevne brige o tome kako će stići na fakultet i vratiti se kući. Njeno iskustvo pokazuje da nedostatak javnog prevoza nije samo problem kretanja između dva grada, već može direktno uticati na kontinuitet i kvalitet obrazovanja, bezbednost i mogućnost devojaka da studiraju samostalno.

3.2 Visoka škola medicinskih studija „Hipokrat“ u Bujanovcu

U Bujanovcu postoji i visokoškolska ustanova „Hipokrat“ iz oblasti medicinskih strukovnih studija. Za mlade iz Preševa koji pohađaju ili planiraju obrazovanje u zdravstvenim profilima, redovna saobraćajna veza je posebno važna jer stručno obrazovanje, pored teorijske nastave, uključuje praktične obaveze i termine koji mogu biti manje fleksibilni.

4. Preševo-Vranje: zdravstvo, administracija i stručna praksa

Potreba za putovanjem ka Vranju takođe je značajna: 20% putuje svakodnevno, 30% nekoliko puta nedeljno, 30% nekoliko puta mesečno i 20% ređe. Najčešće navedeni razlozi su zdravstveni pregledi i kupovina (po 60%), zatim administrativne obaveze i obuka/praksa (po 30%).

I ovde dominira privatni prevoz: 70% koristi sopstveni automobil, 40% navodi da ih vozi član porodice, 20% koristi taksi, a po 10% zavisi od prijatelja/poznanika ili deli prevoz.

Najizraženija posledica odnosi se na pristup uslugama: 70% navodi da je odložilo ili odustalo od pregleda, lečenja, administrativne ili druge obaveze u Vranju zato što nije imalo odgovarajući prevoz; 10% kaže da nije, a 20% da nije imalo takvu potrebu.

U otvorenim odgovorima učesnice navode otkazivanje obuka i izostajanje sa stručne prakse, kao i probleme sa odlaskom na zdravstveni pregled i završavanjem administrativnih obaveza. Jedna učesnica navodi da je zbog pregleda morala da plati 2.000 dinara za taksi od Preševa do Vranja, dok druga kaže da nije mogla da ode po potreban dokument jer nije imala automobil niti drugu mogućnost prevoza.

4.1 Tromesečna stručna praksa u Vranju za medicinske sestre/tehničare

Posebno pitanje predstavlja stručna praksa za medicinske sestre/tehničare. **Prema informacijama prikupljenim za ovaj izveštaj, deo mladih iz Preševa treba da realizuje približno tromesečnu stručnu praksu u Vranju, a teškoće prevoza doprinose tome da mnogi mladi iz Preševa ne nastave ovaj korak.** Za javno objavljivanje izveštaja preporučuje se da se trajanje i formalni uslovi prakse dodatno potkrepe dokumentom ili potvrdom nadležne ustanove.

Ovo pitanje je važno jer stručna praksa predstavlja vezu između formalne kvalifikacije i ulaska u profesiju. Ako prevoz praksu čini finansijski neodrživom, vremenski neizvodljivom ili nesigurnom, prepreka mobilnosti postaje i prepreka zapošljavanju i profesionalnom razvoju.

5. Troškovi i alternativni načini prevoza

Otvoreni odgovori o mesečnim troškovima navode različite iznose, među kojima 5.000 dinara, 10.000 dinara i oko 100 evra mesečno, dok neke učesnice nisu mogle precizno da procene trošak. Zbog različitih jedinica i nepotpunih procena nije opravdano računati pouzdan prosek, ali odgovori jasno pokazuju da privatni prevoz predstavlja vidljiv trošak za lični ili porodični budžet.

Kada su pitane o finansijskoj dostupnosti taksija ili drugog privatnog prevoza, 20% kaže da ga može priuštiti bez većih teškoća, 30% samo povremeno, 40% da predstavlja veliko finansijsko opterećenje, a 10% da ga ne može priuštiti.

Nedostatak javnog prevoza zahteva i različite načine snalaženja. **60% učesnica navodi da je moralo dugo da čeka prevoz, 30% da pešači deo puta, dok je 30% moralo ranije da napusti nastavu, posao ili neku aktivnost kako bi imalo prevoz za povratak kući.** Samo 20% navodi da se nije našlo ni u jednoj od ponuđenih situacija.

6. Zašto je uticaj posebno važan za devojke i žene

Kad treba da organizuju alternativni prevoz van Preševa, 70% učesnica ocenjuje osećaj bezbednosti ocenom 1 ili 2, a nijedna najvišom ocenom. Ograničenja se vide i u vremenu putovanja. Devet od deset

učesnica navodi da nedostatak javnog prevoza značajno utiče na to u koje doba dana mogu da putuju, dok jedna kaže da utiče donekle. Nijedna nije odgovorila da ne utiče.

20% devojaka je prihvatilo prevoz od osobe sa kojom se nisu osećale potpuno bezbedno, a polovina je barem jednom odustala od aktivnosti jer nije imala bezbedan način da se vrati kući.

Kad javnog prevoza nema, on postaje pitanje improvizacije, čekanja, pešačenja, pristajanja na prevoz od nepoznate osobe.

7. Glas učesnica

Neki od odgovora koje su ostavile učesnice ankete:

„Na primer, pri povratku iz Nemačke, autobus sa Kosova staje u Bujanovcu i morala sam da čekam sestru da dođe po mene.“

„Mnogo puta mi je predstavljalo problem.“

„Nisam mogla da idem na fakultet.“

„Putovala bih bez stresa.“

„Mogla bih da putujem kada ja želim, a ne samo u skladu sa mogućnostima.“

„Putovala bih svakog dana slobodno i bezbedno, profesionalno bih se razvijala, stvarala nove društvene odnose i više učestvovala u kulturnim aktivnostima.“

„Ne bih koristila automobil svakog dana.“

„Ne bismo imale toliko troškova za gorivo i bile bismo sigurnije.“

Na pitanje koliko bi im uspostavljanje redovnog javnog prevoza iz Preševa prema Bujanovcu i Vranju olakšalo svakodnevni život, svih deset učesnica odgovorilo je da bi donelo olakšanje. U odgovorima navode manje stresa i troškova, manju zavisnost od automobila i drugih osoba, sigurnije putovanje i veću mogućnost da planiraju svoje obaveze.

8. Preporuke

1. **Uspostaviti redovnu liniju Preševo-Bujanovac-Vranje.** Red vožnje treba da pokriva jutarnje polaske, povratak nakon nastave/posla i odgovarajuće popodnevne ili večernje termine.
2. **Uskladiti red vožnje sa obrazovnim i zdravstvenim ustanovama.** Planiranje treba da uključi studente, škole/fakultete, zdravstvene ustanove i mesta stručne prakse.
3. **Uvesti pristupačne tarife i mesečne karte za studente i praktikante.** Subvencije ili mesečne karte mogu smanjiti zavisnost od taksija i troškove privatnog automobila.
4. **Obezbediti rešenje za stručnu praksu u Vranju.** Razmotriti organizovan prevoz ili namensku refundaciju putnih troškova za mlade koji obavljaju obaveznu/profesionalnu praksu.
5. **Uključiti sela u sistem prevoza.** Glavna linija treba da bude povezana sa sabirnim tačkama ili lokalnim linijama iz ruralnih naselja.
6. **Postaviti standard bezbednosti i predvidivosti.** Red vožnje, stajališta i informacije moraju biti jasni i pouzdani.

9. Zaključak

Podaci ovog malog, ali fokusiranog istraživanja pokazuju da nedostatak javnog prevoza na relaciji Preševo-Bujanovac-Vranje nije samo pitanje komfora. On utiče na obrazovne, profesionalne, zdravstvene i društvene odluke, kao i na pitanje bezbednosti. Učesnice navode kašnjenja, odustajanje od aktivnosti i prilika, odlaganje obaveza, visoke troškove i zavisnost od automobila ili članova porodice.

Zbog toga pitanje prevoza treba direktno povezati sa lokalnim politikama obrazovanja, zapošljavanja mladih, zdravstva, rodne ravnopravnosti i regionalnog razvoja.

Izvori i metodološke napomene

- Onlajn anketa sprovedena za potrebe ovog istraživanja, n=10.
- Intervju/iskustvo Donjete Agushi, studentkinje Ekonomskog fakulteta u Bujanovcu, dostavljeno za ovaj izveštaj.
- Podaci o tromesečnoj stručnoj praksi za profile sestrinstva u Vranju navedeni su prema informacijama dostavljenim za izveštaj; pre javnog objavljivanja preporučuje se dodatna institucionalna potvrda detalja.
- Zbog malog uzorka, nalazi ankete nisu statistički reprezentativni za sve devojke i žene u Preševu, Bujanovcu i Vranju.
- Bujanovačke, „Preševo, grad odakle je nemoguće otputovati javnim prevozom
- <https://bujanovacke.co.rs/2026/04/15/presevo-grad-odakle-je-nemoguće-otputovati-javnim-prevozom/>